

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
MÜZİK BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
MÜZİK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ERZURUM AŞKALE İLÇESİ MÜZİK KÜLTÜRÜ ve TRT REPERTUVARINA
KAYITLI TÜRKÜLERİNİN MÜZİKAL ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

LİSANS TEZİ

Abdullah GÖKTAŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU

Haziran – 2025

Erzurum

Atatürk Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Müzik Bilimleri Bölümü

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Abdullah GÖKTAŞ tarafından hazırlanan “**Erzurum Aşkale İlçesi Müzik Kültürü ve TRT Repertuvarına Kayıtlı Türkülerinin Müzikal Özellikleri Üzerine Bir İnceleme**” başlıklı çalışması 20/06/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Müzik Bilimleri Bölümü Müzikoloji Ana Sanat Dalında, Diploma Çalışması (lisans tezi) olarak kabul edilmiştir.

Danışman:	Doç. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU	
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN	
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Ferhat ÇELİKOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Koray ÇELENK	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Emrah LEHİMLER	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Şevki Özer AKÇAY	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Vefa TERZİOĞLU	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Yavuz ŞEN	
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Yılmaz KAHYAOĞLU	
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ARAS	
Jüri Üyesi:	Doç.Dr. Dr. Semih OKCU	
Jüri Üyesi:	Arş.Gör.Ahmet ALUMUR	

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ
Bölüm Başkanı

ÖZET

Bu çalışmada, Erzurum'un Aşkale ilçesine ait halk müziği kültürü ele alınmış; TRT Türk Halk Müziği repertuvarında yer alan Aşkale yöresi türkülerinin makamsal ve ritmik (usul) özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, Aşkale yöresine ait müzikal mirasın derlenmesi, tespit edilmesi ve müzikolojik bakış açısıyla analiz edilerek gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde, Aşkale ilçesinin tarihi, coğrafi ve kültürel özellikleri detaylı şekilde sunulmuştur. İkinci bölümde, kavramsal çerçeve ile birlikte yöreye ait müzik kültürünün oluşumunu etkileyen coğrafi, toplumsal ve folklorik unsurlar değerlendirilmiş; halk oyunları, yerel kıyafetler, düğün gelenekleri ve sözlü kültür örneklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, TRT Repertuvarında yer alan Aşkale'ye ait türkülerin müzikal analizleri yapılmıştır. Bu analizlerde eserlerin makamları, usulleri ve ezgisel yapıları değerlendirilmiş, yöresel müzikte öne çıkan özellikler ortaya konmuştur.

Araştırma, literatür taraması, alan araştırmaları ve TRT nota/söz arşivlerinden elde edilen verilerin analizine dayanmaktadır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, Aşkale yöresinin müzik kültürünün zenginliğini ve Erzurum'un genel müzik geleneği içerisindeki özel konumunu gözler önüne sermektedir. Bu durum, Türk Halk Müziği'nin bölgesel farklılıklarını anlamada önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aşkale, Halk Müziği, TRT Repertuvarı, Makam, Usul, Müzikal Analiz

ABSTRACT

In this study, the folk music culture of the Aşkale district of Erzurum has been examined, and the modal and rhythmic characteristics of the Aşkale-region folk songs included in the TRT Turkish Folk Music repertoire have been analyzed. The main aim of the research is to compile and identify the musical heritage of the Aşkale region and to contribute to its transmission to future generations through a musicological perspective.

In the first part of the study, the historical, geographical, and cultural features of the Aşkale district are presented in detail. The second part outlines the conceptual framework and evaluates the geographical, social, and folkloric elements that have shaped the region's musical culture, including folk dances, traditional clothing, wedding customs, and examples of oral culture. The third part focuses on the musical analysis of the folk songs from Aşkale found in the TRT Repertoire. These analyses cover the songs' modes, rhythmic patterns (usul), and melodic structures, highlighting the distinctive features of the region's music.

The research is based on literature review, fieldwork, and data obtained from TRT's archives of lyrics and scores. The findings reveal the richness of Aşkale's musical culture and its unique place within Erzurum's broader musical tradition. This study serves as a valuable resource for understanding the regional diversity within Turkish Folk Music.

Keywords: Aşkale, Folk Music, TRT Repertoire, Mode, Usul, Musical Analysis

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	I
ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	IX
BİRİNCİ BÖLÜM	1
Giriş	1
Kavramsal Çerçeve ve Alana Özgü Bilgiler	2
Aşkale İlçesi Coğrafi Özellikleri Ve Tarihçesi	2
Konum, Yeryüzü Şekilleri ve Özellikleri	2
İklimi	3
Bitki Örtüsü	3
Toprak Yapısı	4
Yerleşim Özellikleri	4
Aşkale’de Folklor	5
Özel Günler	7
Mahalli Kıyafetler	7
Ehram	7
Aşkale Çevresinde Düğün Adetleri	7
Sünnet Düğünü	9
Çağrılar (Seslenmeler)	9
Araştırmanın Amacı	9
Araştırmanın Önemi	9
Araştırmanın Problem Cümlesi	10
Alt Problemler	10
Varsayımlar	10
Sınırlılıklar	10
Tanımlar	10
İKİNCİ BÖLÜM	12
Yöntem	12
Araştırma Modeli	12

Evren ve Örneklem	12
Verilerin Toplanması	13
Verilerin Analizi	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	14
Bulgular ve Yorumlar	14
Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	14
İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	15
Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar	15
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	75
Sonuç ve Öneriler	75
Sonuç	75
Öneriler	76
KAYNAKÇA	77

KAYNAKÇA

- Akbaba, N. (2019). *Aşkale İlçesi Ve Köylerindeki Kültür Varlıkları*. (Tez No. 590223). [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Arabam Mazılıdır. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/ARABAM-MAZILIDIR-1224> adresinden alındı.
- Aşkale Kaymakamlığı. (2025). *İlçemizin Tarihçesi*.17 Haziran 2025 tarihinde <http://www.askale.gov.tr/ilemizin-tarihesi-> adresinden alındı.
- Ay Ağşamdan Işığdır. (1971). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/ay-aksamdand-isiigdir-97> adresinden alındı.
- Bu Dünyada Muradıma. (1978). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/bu-dunyada-muradima-2695> adresinden alındı.
- Bu Gece Ay Doğacak. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/bu-gece-ay-dogacak-1216> adresinden alındı.
- Çakar, Ş. Ş. (2004). *Türk müziği teorisi ve makamlar*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Çıktım Kerpiç Duvara. (1955). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/CIKTIM-KERPIC-DUVARA-1515> adresinden alındı.
- Çimene Basma Yarım. (1978). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/CIMENE-BASMA-YARIM-1505> adresinden alındı.
- Çomaklı, Z. (2018). *İpek Yolunda Bir Kavşak Aşkale*. Savaş Yayın Evi. Ankara
- Dağda Darı Harmanı. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/DAGDA-DARI-HARMANI-1218> adresinden alındı.
- Daldala Ben Olaydım. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/DALDALADALDALA-DAL-BEN-OLAYDIM-1221> adresinden alındı.
- Denizin Kenarında Dönüyor Elek. (1978). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/DENIZIN-KENARINDA-1518> adresinden alındı.
- Derikonun Düzleri (1965). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/DERIKO-NUN-DUZLERI-1489> adresinden alındı.

Duygulu, M. (2014). *Türk halk müziği sözlüğü*. Pan Yayınları.

Elma Attım Yuvarlandı. (1984). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/ELMA-ATTIM-YUVARLANDI-2433> adresinden alındı.

Erzurum İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü. (2025) *Aşkale*. 17 Haziran 2025 tarihinde <https://erzurum.ktb.gov.tr/TR-56052/askale.html> adresinden alındı.

Evlerinin Önü Harman. (1968). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/EVLERININ-ONU-HARMAN-YOL-USTU-1286> adresinden alındı.

Evlerinin Önü Yoldur. (1977). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/EVLERININ-ONU-YOLDUR-1296> adresinden alındı.

Gara Çuhalım Oğlan. (1976). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/KARA-CUHALIM-OGLAN-1215> adresinden alındı.

Gara Guş Yuva Yapmış. (1976). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/KARA-KUS-YUVA-YAPMIS-1217> adresinden alındı.

Gedikte Duvak Allanır. (1976). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/GEDIKDE-DUVAK-ALLANIR-1222> adresinden alındı.

Gel Ey Talib. (1979). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/GEL-EY-TALIP-SEN-BU-ESRARI-HAK-BIL-2699> adresinden alındı.

Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi: kurumsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Kaçar, G. Y. (2012). *Türk musikisi rehberi*. Maya Akademi.

Kekliğim İzi Kanlı. (2008). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/KEKLIIGIM-IZI-KANLI-4755> adresinden alındı.

Kutuda Kara Biber. (1973). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/KUTUDA-KARA-BIBER-181> adresinden alındı.

Mercimeğin Tohumu (1984). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/MERCIMEGIN-TOHUMU-2397> adresinden alındı.

O Yaylalar Yaylalar. (1976). *Repertükül*. 13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/O-YAYLALAR-YAYLALAR-2737> adresinden alındı.

- Öte Geçe Bu Geçe. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/OTE-GECE-BU-GECE-1214> adresinden alındı.
- Özkan, İ. H. (2010). *Türk musikisi nazariyatı ve kudüm velveleri*. Ötüken Yayınları.
- Sever, R. (1996). *Aşkale Yöresi Fiziki İnceleme Etüdü*. (Tez No. 51845). [Yüksek lisans tezi, Atatürk üniversitesi Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Su Gelir Akmayınan. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/SU-GELIR-AKMAYINAN-2738> adresinden alındı.
- Tarla Tumbu Yumuşak. (1976). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/TARLA-TUMBU-YUMUSAK-1220> adresinden alındı.
- Tello Gider Yan Gider. (1978). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/TELLO-GIDER-YAN-GIDER-1669> adresinden alındı.
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2011). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Detay.
- Uzun Avlu Çift Sandık. (2014). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/UZUN-AVLU-CIFT-SANDIK-4979> adresinden alındı.
- Yemenim Turalıdır. (1982). *Repertükül*.13 Haziran 2025 tarihinde <https://www.repertukul.com/YEMENIM-TURALIDIR-2169> adresinden alındı.